

~~G. 11.~~

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

17-41.

SIGNAT. c1515CCCXIII.

Selectae
OBSERVATIONES ET NOTAE,
 VETERVM CANTILENARVM
 ECCLESIASTICARVM
 OSORIBVS ET CONTEMPTORIBVS,
 ad ius Episcopale, in pessima causa
 sua, perperam prouocantibus,
 nullaque Imperii lege prohiberi se,
 frustra putantibus,
 ad expendendum, & respiscendum
 amice propositae,

^a
 CHRISTIAN. GVILELMO VOLLANDO,
 POTENTISSIMO MAGNAE BRITANNIAE REGI, ET PRINCIPI
 ELECTORI BRVNSVIC. AC LVNAEBVRG. A CONSILIIIS
 CONSISTOR. ET ECCLESIAST. PAST. PRIMAR CONSIST.
 ASSESS. SCHOL. INSPECT. ET DIOECES. MVLHV.
 SANAE SVPERINTENDENTE.

MVLHVSÆ, FORMIS BRVCKNERIANIS,
 Anno 1737.

*Viro Summe Reu. & Anglice
 D. N. D. KLVGLIO
 Theologo excellenti D. G. L. Amic.*

Schedae
VETERVM CANTHLENARVM
ECCLIASTICARVM
OSORIBVS ET CONTENTORIBVS
ad vs Episcopale, in bellis civilibus
sua, perpetua promotionibus
nullius in partem lege prohibita
sua, punitibus
ad expendendum & respiciendum
anno propolis

CHRISTIANO WILHELMO VOLLMANNO
POTENTISSIMO MAGNAE BRITANNIAE REGIS ET PRINCIPIS
ELECTORIS PALATINI ARCHIEPISCOPI & CONSILII
ORDINIS ET REGNI SACRI CAESARIS
AC SACRAE ROMANAE IMPERII
SACRAE THEOLOGICAE FACULTATIS
PROFESSORI

MILITAE FORMAE BRONNENSI

Anno 1757

L. D. E. V.

LECTORI BENEVOLO,
TAMQVE PACIS, QVAM VERITATIS
STVDIOSISSIMO,

S. P. D.

Consul Romanus, eloquentissimus iuxta;
sapientissimusque, oratione quinta Verri-
na eleganter pronunciauit: *Facinus est, uincire Ci-
uem Romanum: scelus, uerberare: prope parricidium,
necare: quid dicam, in crucem tollere? Verbo satis
digno tam nefaria res appellari nullo modo potest. Lice-
at autem mihi, uerba hæc, aliquantum, pro
ratione instituti, immutata, mea facere, atque
ad notissimam, de cantilenis Ecclesiasticis, alte-
ro abhinc anno, imperite imprudenterque, mo-
tam controuersiam, sequentem in modum ac-
commodare: Facinus est, optimos, praestantis-
simosque Lutheri, ac ueterum Theologorum,
Hymnos, ab uniuersa Ecclesia Euangelica ma-
gno consensu receptos, ipsique auro contra ca-*

A 2

ROS,

» ros, e medio tollere: scelus, non dicam abiecte,
» & minus honorifice, sed maledice, contume-
» lioseque de iis existimare, atque id aperte, ac
» palam profiteri: prope parricidium, populo,
» Christi sanguine redempto, pabulum animae,
» inde haustum, surripere, huiusque exitium sem-
» piternum, magna ex parte, promouere.
» Quid dicam, eiectis iisdem ex numero can-
» tionum, in publico coetu usurpari solitarum,
» atque expulsis, & exterminatis e Ciuitate,
» horrendum omnibus, in religione sociis, scan-
» dalum, auctoribus, nisi resipuerint, aeternis
» ignibus luendum, excitare, hostiumque puri-
» oris doctrinae nostrae ludibrium prouocare?
» Verbo satis digno tam nefaria res appellari
» nullo modo potest. Quae quum ita sint,
» nullum est dubium, quin boni omnes, non sa-
» eri solum, sed politici etiam ordinis uiri, in uni-
» uerso, qua meliorum partium est, coetu Luche-
» rano, ut Reformatos taceam, de horum con-
» sensu certissime persuasus, infelices huiusmodi
» conatus, ac temerarios ausus, indignissime fe-
» rant, & pro eo, ac par est, multum uehemen-
» terque detestentur.

Vinam uero *Palaeobynnomachis* uenisset in
men-

mentem, recordari illius Paullini: *Qui autem con-*
turbat uos, portabit iudicium, quicumque ille est. Gal.
V, 10. h. e. Qui uestram in fide tranquillitatem
noua doctrina (*in nonis canticis non paucis haud ob-*
scure inculcata.) perturbat, iustas, ac dignas sce-
lere poenas luet, grauissimamque extremi iu-
dicii uindictam in se prouocabit.

Variis quidem simulationum inuolucris te-
gitur, & quasi uelis quibusdam obtenditur ma-
la *Palaeohymnomastigum* causa, omnesque colores,
ad extenuandum, ac defendendum facinus in-
auditum comparati, ab iis quaeruntur, ut im-
peritioribus fucum faciant, lectoremque a sta-
tu, quem nocant, controuersiae abducant. Ete-
nim modo aiunt, beneficio libertatis *Christia-*
nae, in *Adiaphoris*, siue seruandis & tuendis, seu
mutandis & abrogandis, sibi omnia licere: mo-
do ad lus Sacrorum, uulgo *Episcopale*, tanquam
ad sacram anchoram, confugiunt, eodemque,
scuti loco, utuntur, dum Ecclesiae hymnos, ui-
illius, absolutae, & nullis limitibus circumscri-
ptae, summorum imperantium potestati sub-
iectos, nec ullam Imperii legem conatibus suis
impedimento esse, aut prohibere eosdem, in-
cassum causantur.

At enim uero si Hymni Ecclesiae Euange-
licae *Adiaphoris* annumerantur, cur non eo, quem
Indifferentia postulant, modo considerantur,
& cum consensu totius Ecclesiae, in primisque
ad huius incrementum, atque ex praescripto
Formulae Concordiae, pressius dictae, quod
non solum in Epitome, sed & Solida Declarati-
one exstat, prouidentissime pertractantur? Pro-
fecto enim hic agere, quod agamus, considera-
te decet, propterea, quod *Adiaphora* esse desinant,
quae inuitis ac renuentibus uel extorquentur,
uel obtruduntur. Quid? quod huiusmodi
Adiaphora, intuitu argumenti, publicae Ecclesiae
confessiones sint, nouisque compluribus, ac me-
rito suspectis cantionibus obtrusis, purior ipsa
doctrina, quam fieri potest, apertissime, & pla-
nissime explicanda, atque inculcanda, non me-
diocriter labefactetur, & in discrimen, eam a-
mittendi, adducatur. Vnde consequitur, Hym-
nos, ab Ecclesia pridem receptos, in censum
purosum *Adiaphororum* nequaquam uenire.
Quamobrem quoque ius Magistratus Politici cir-
ca *Adiaphora* eo extendendum non est, ut pro lubi-
tu, & ex plenitudine potestatis, de *Adiaphoris*
disponere, eademque Ecclesiae per oppressio-
nem eripere, aut obtrudere queat. Istud enim

rei

rei Christianae emolumentum magis impedi-
ret, quam promoueret, atque doctrinae Apo-
stolicae, omnia *εἰς ἕνα*, & *κατὰ τὴν* in Eccle-
sia fieri oportere, 1. Cor. XIV, 40. praecipienti,
ex diametro aduerfaretur. Recentiores autem
nonnulli Pseudo-Politici, C. Thomafium suum
fequentes, & de Iure Principis circa Sacra perpe-
ram commentantes, T. Hobbefii deliramenta, &
abfurdiffima placita frequenter fulcire, & incru-
ftare, ipfumque adeo Machiauelliffimum, quan-
tum in illis est, recoquere mihi uidentur: quod
maximo, fanctiffimoque Iudici, qui meliorem
caufam femper iuuat, uindicandum relinquo,
de Monarchomachorum conuicio, quo diffen-
tientes, nec in ipforum uerba iurare uolentes,
infectari folent, minime follicitus.

Ridiculum denique poftulatum effe uide-
tur de Legibus Imperii, quando Nouatores ma-
lae caufae fuae in iis praefidium quaerunt, nec
facto fuo illas officere, & obftare, fibi imagi-
nantur. Conceptis enim uerbis peftilentiffimi
confilii auctor, uel adiutor fcribit: *VVann aber*
Diefelbigen uermeinen, es vvaeren die ausgelaffenen Lie-
der auf eine unerboerte, und gantz unerlaubte Weife aus
dem neuen Gefang-Buche ausgemertzet, und uerbannet
vworden; NB. fo lieget Ihnen ob, uns ein Reichs-

Ge.

Gefetze aufzuweisen, aus welchem zu beweisen, daß es nicht erlaubt sey, die Lieder, die einmahl in einem Gesang-Buche aufgenommen, auszulassen. Legatur F. C. LESSERI *send. Schreiben an M. C. W. Volland, p. 5.* Prouocatus igitur ad scribendum, desiderio illius, in subiunctis Obseruationibus & Notis, eruditorum sermone, (in gratiam potissimum Magnifici CS. R. cuius honori maximopere studeo, ac doleo, humanissimum Virum in consiliarios conscientiae parum religiosos, tamque Fanaticismi, quam Indifferentissimi non immerito suspectos, incidisse.) de industria conscriptis, plane & perspicue, ut spero, atque etiam modeste satisfeci. Fortissimo enim argumento usus sum, de iure maioris partis, exercitioque Iurium Sacrorum, penes Senatum quidem reperiundo, sed reuincturo ipso populi iure, ubi Senatus, in administratione rei Sacrae, parum ex formula uersaretur. Ad cetera autem quaesita, quae in Lesseriana Epistola reperiuntur, alia occasione & loco, Propitio Numine, ex instituto respondebo. Interea uale, Lector Alethophile, ac meum qualecunque ueritatis patrocinium, imparibus licet uiribus susceptum, in benigniorem partem interpretare. Mulhulae. D. XIII. Cal. Sept. A. a C. N. clbocc XXXVII.

§. I.

I.

MAnifeste iniquum est, ut pars maior sequatur minorem. Pars enim maiorius habet integri. Videatur HVGGO GROTIUS, *Iuris Belli & Pacis* Libr. II. c. 5. §. 17. Igitur in Ciuitatibus Imperii Liberis, iis cum primis, in quibus forma regiminis *Democratica* dominatur, Senatus ne unicum quidem agellum, quo corpora pascuntur, iure, sine populi consensu, alienare potest: multo minus cantilenas, quae inde a Reformationis tempore in populi proprietatem uenerunt, quasque plebs pro animarum suarum pabulo habuit, fas erit, a Senatu, aut NB. *Ecclesiae non dominis, sed ministris,* (1. Petr. V, 3. 1. Cor. IV, 6.) populo surripi.

2.

Ecclesia Euangelica, quae Formulam Concordiae recepit, corpus est. Iam uero nec pars maior corporis, nec minima eius particula, antiquas cantiones ad hunc diem usque abiecit. Quamobrem qui se coetui alicui aggregarunt, ex negotii natura, & tacito suffragio, promississe intelligi debent, sequuturos se id, quod pars maior constituisset. Ac si uel maxime particula quaedam morbida cautiones migrasset; tamen & prudentiae, & pietatis fuerat, non morbos osculari, sed corporis salutem

B

se-

» sequi, quod quia non Pontifici Romano, sed
» multis Dominis secularibus subest, Libris
» Symbolicis, ac Cantionibus, & Catechismo
» Lutheri inprimis conglutinatur.

3.

Quaecunque igitur plebibus Euangelicis
in Translatione Passaviensi, & in Pace Religio-
nis, & VVestphalica, annos *regulatinos* pro funda-
» mento collocante, religionis in causa tribu-
» ta sunt, ne totum quidem Imperium illis au-
» ferre potest. Eius rei documentum esse pote-
rit notissima illa controuersia *Hymnaria*, quum
ciuibus Euangelicis Erfurti trestantum cantio-
nes superioribus annis eriperentur. Hac enim
de re totam Ecclesiam Euangelicam maiorem
in modum conquestam esse, inter omnes
constat. Forsitan autem dicat quispiam:
Romano. Catholicis quidem non licet,
Euangelicis sua cantica eripere: licet au-
tem Magistratibus Euangelicis. Proh quan-
ta haec foret malitia! Senatus enim in Cui-
tatibus Imperialibus non potest abolere templo-
rum turres, & organa musica, si forte heteroclitia
quaedam Senatorum capita ea dirimi, praecipe-
rent: potest autem pabulo animarum non
mere subditis, sed NB. suis conciuibus inter-
dicere. Scilicet Imperii leges securitatem plebi-
bus

bus Euangelicis praestant contra uim externam, sed contra uim conciniuum non praestant securitatem, immo earum animabus tormenta ab iis inferri, haud difficulter patiuntur, a quibus tuitionem, per iurata pacta, poterant expectare. Iudicet hic quaeso cordatus Lector!

4.

Quemadmodum uero *Liberae Imperii Ciuitates, tam ratione iuris reformandi, quam aliorum casuum, religionem concernentium, in territoris suis, & respectu subditorum non minus, ac intra muros, & suburbia, idem cum reliquis Statibus Imperii Superioribus ius habent, (Vid. I. P. VV. Artic. V. §. Liberae Imperii Ciuitates.)* atque exercitium huius Iuris reformandi, siue circa Sacra, in Senatum, pacto populi, uel expresso, uel tacito, siue absolute, seu limitate collatum est: ita manifestum est, iura circa Sacra, quae uocantur *Collegii, seu Conventionalia, (in quorum numero sine dubio esse censetur Ius, Preces publicas, & Hymnos publicos praescribendi.)* eo modo Senatibus a Coetu tradita esse, non ut mentibus hominum dominentur, & aliam quandam fidem, cerimoniasque, ubi fidem suam detrimenti quid pati, Coetus putauerit, Ecclesiae inducant, sed ut NB, quae ipsimet Coetui sponte arrisura esse existiment, ita constituent, ita administrent, ut nulla heic coactio, nisi in iis saltem, quae Coetum turbant, adferatur, omniaque debita circumspectione, atque prudentia agantur. Verbis u-
tor celeberrimi PFAFFII, quae exstant in Orig-
nibus

nibus Iuris Ecclesiast. Cap. IV. Art. 2. Accedit etiam, quod ii, qui iura ciuitatis administrant, iurato promittunt, se plebis iura summo studio tueri uelle. Quae est igitur iniustitia, populo pabulum animae, ipsi in transactionibus publicis permissum, auferri a suis conciuibus, ad iura ciuitatis ex formula maiorum, ex pactis, & iuramentis praestitis, immo ex pacis religionis tenore, tuenda obligatis?

5.
Vnicum praeterea libellum priuato suffurari, non licet. Multo minus autem Ecclesiae ministris, qui in muneris aditu Ecclesiae fidele ministerium, & tuitionem sacrorum, qualia inuenerant, promiserunt, licitum erit, sine plebis consensu, antiquum Deo seruiendi modum, sacris literis consentaneum, surripere. Conferri hic, ac legi meretur libellus DAV. BLONDELLI, de *Iure Plebis in Regimine Ecclesiastico*, GROTTII Commentario posthumo *de Imperio Summarum Potestatum circa Sacra*, Hagae Comitum A. 1650. l. C. LXI. *quartum recusum*, subiunctus. Isthoc enim factum, palliando quidem, sed nulla ratione idonea excusando, multis sane adimitur conscientiarum libertas, & gaudium spirituale, publice exercendum, non a tyrannis, sed a suis animarum curatoribus, quos suo patrimonio alunt.

6.

Cantiones quoque, semel receptae a tota Ecclesia Euangelica, neutiquam sunt inter *adiaphora* referendae: quemadmodum non est *adiaphorum*, centum consules eligi, aut tres tolli, a minore ciuitatis parte. Etenim quum haud ita pridem e Catechesi Palatina Reformatorum Heidelbergensi unica tantum Quaestio sublata esset, totum Protestantium Corpus, ut ea reponeretur, fortissimis rationibus persuasit Serenissimo Electori Palatino, quum tamen in aliis Catechesibus neutiquam exstaret, adeoque eius lectio Palatinis Reformatis *adiaphora* uideri potuisset.

7.

Quum igitur Iura circa Sacra, *Collegii*, & *Conventionalia*, Senatibus Ciuitatum Imperii, eo, quem supra §. 4. diximus, modo competant; aequum omnino est, ut maior ciuium pars aduersus paucos Nouatores, ueterem Liturgiam pessum euntes, ius habeat integri, iustamque, si Magistratus exercitio eiusmodi iurium male utatur, de grauamine, ex hoc capite sibi illato, querulandi causam. Praeterea quoque necesse est, quamlibet Ciuitatem Imperialem, siquidem per pacta Euangelico Corpori, cuius assistentia saepe carere nequit, uelut inserta est, se componere ad rationem

B 3

totius

totius, in iis potissimum rebus, quæ corpus, uelut communi uinculo, consolidatur.

8.

Corpus Euangelicum est uelut Ciuitas quaedam Systematica, cuius omnes partes ita se gerere oportet, ne Systema dissoluatur. Documento sit Hollandia, quæ non habet iurisdictionem in Seelandia: neque tamen patitur, Seelandiam migrare Synodum Dordrechtanam, aut cantiones, a Reformatis Vnitarum Prouinciarum receptas, abrogare. Similiter etiam Ecclesie, Aug. Conf. addictæ, ad unam omnes *magno consensu* docent, ut initio A.C. loquuntur. At nouæ cantiones pleraque *magno dissensu* docent. E.gr. iuxta Articulum XV. docent, omnes ritus seruandos esse, qui sine peccato seruari possunt. At cantiones ueteres sine peccato seruari non posse, ne ipsi quidem Nouatores dicunt. Pugnant ergo contra A.C. Accedit & hoc, ac primo quidem loco commemorandum, quod Lex regni Dei sit: *Non furaberis. Exod. XX, 15.* Cui iungatur tritum illud, & peruulgatum apud omnes: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

9.

Verum quidem est, pacem religionis permittere Protestantibus, *dass sie Kirchen-Gebrauche auf-*

aufriichten moechten. At illa pax inita est cum Romanensibus, non autem inter Protestantes sancita. Hoc igitur quaeritur: an consultum sit, aut iustum, plebi adimere cantiones antiquas, quarum usu pridem, constanterque gauisa est, annis uidelicet clō lō LV. clō lōcxIIx. clō lōcxxxIV. clō lōcxLVIII. & an prudentiae consentaneum sit, facere ex Corpore Euangelico scopas dissolutas? Quod utrumque negatur, & pernegatur, atque ex antea comprobatis luce meridiana clarius euidetur, satis superque confirmatur.

IO.

Coronidis denique loco subiicere, quae celeberrimus quondam ICtus lenensis, CHRISTIANVS VVILDVOGELIUS, admodum apposite ad hanc rem scripsit, non molestum mihi, aut poenitendum duco. „Vt, inquit ille, absque impedimento de ipso Exercitio Iurium circa Sacra „differere possimus, prius indicare placet diuersam Ciuitatum Imperialium Liberarum formam. Duae plerumque regendi formae in Ciuitatibus inueniuntur Liberis, *Aristocratica* nimirum & *Democratica*. In posteriore euenit, „
ut

„ ut membra Senatus, illique, penes quos regendi, con-
„ sultandi, & decidendi est auctoritas, ab uniuerso con-
„ stituantur populo: & ut plurimum totus populus in
„ uarias tribus solet distribui, id fere cum prima Ro-
„ mana Republica commune habens, Eliguntur ex ipsis
„ tribubus, qui tanquam praefectorum, siue tribu-
„ norum plebis, locum, & iura tribuum suarum, in
„ consultando, & concludendo obseruent. Ex illis tri-
„ bus iterum eligi solet Magistratus, qui separatim
„ conficit Collegium. Magistratus speciatim leges con-
„ dit, ius dicit, foedera pangit, bellum init, onera ciui-
„ bus indicit, consultat de Reipublicae salute, iustitiam
„ administrat, Politiam curat, ceteraque Reipublicae
„ Iura exercet, non exclusis tamen modo dictis tribu-
„ bus, quae in consultando plerumque in separato con-
„ clau conueniunt. Vno uerbo: Magistratus simul
„ cum his omnia & singula Iura, ad iurisdictionem ter-
„ ritorialem spectantia, exercet. Talis est forma *Ham-
„ burgi, Goslariae, NORDHVSAE, &c. Vide Topogra-
„ phiam Inferioris Saxoniae.* Hac igitur existente, NB.
„ Ius Sacrorum quoque regulariter omnibus compe-
„ tit, non tamen singulis, sed *collectiue* sumptis: nec
„ Magistratus solus, sed & tribus, & reliqua pars ciui-
„ um, illius exercitio gaudent, de illo disponunt, con-
„ sultant, & unanimiter administrant. Hoc etiam mo-
„ do leges circa Sacra, & Religionem condunt, Consi-
„ storia constituunt, Ministros Ecclesiae uocant, atque
„ designant, & omnia Sacrorum Iura exercent. *Dissert.*
Inaug. Iurid. de Exercitio Iurium circa Sacra Ciui-
tatum Imperialium Liberarum Prote-
stantium. §. XV.

TANTVM.

Aug VI 41

ULB Halle

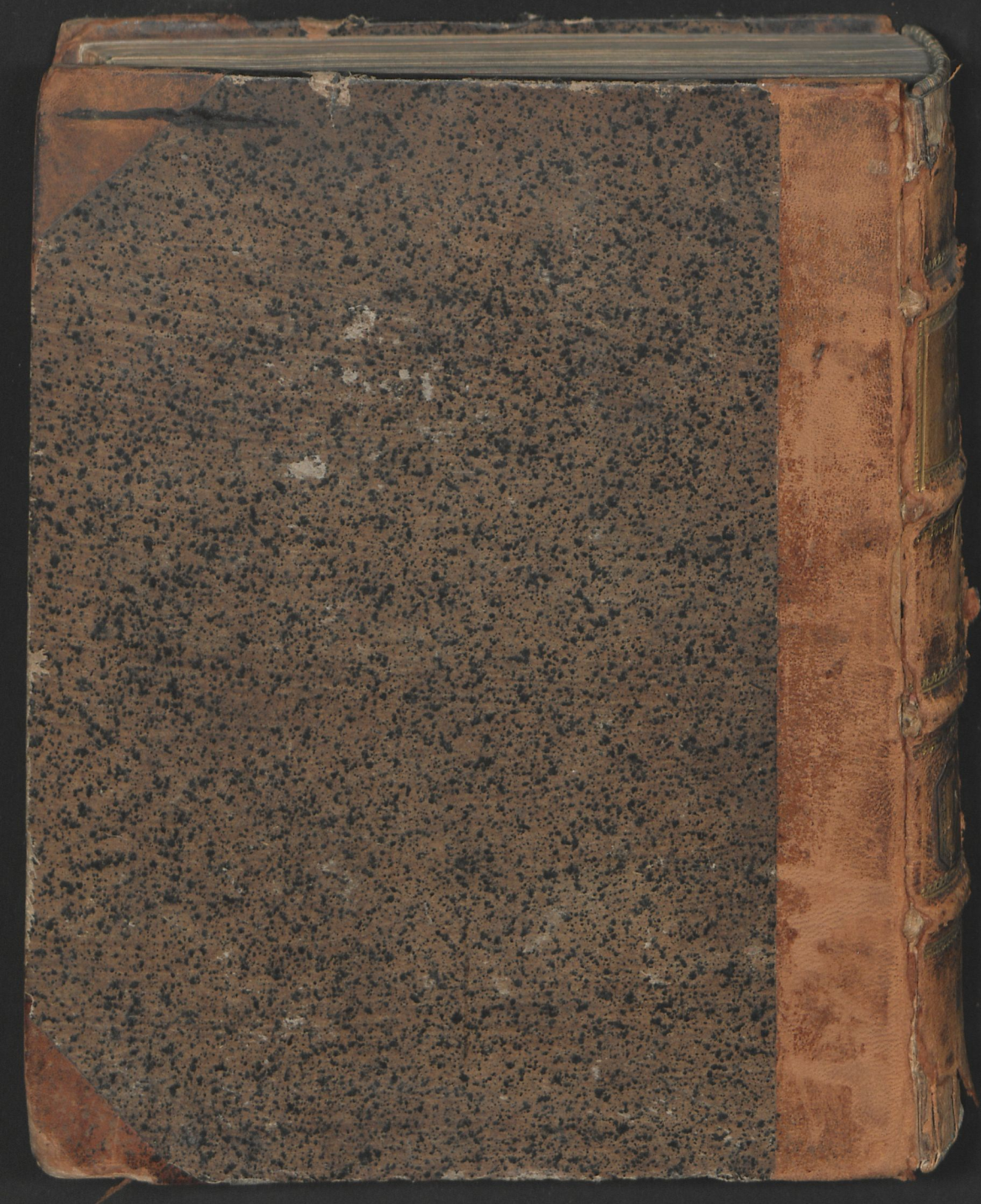
3

001 852 078

sb.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

11.

Selectae
OBSERVATIONES ET NOTAE,
VETERVM CANTILENARVM
ECCLESIASTICARVM
OSORIBVS ET CONTEMPTORIBVS,
ad ius Episcopale, in pessima causa
sua, perperam prouocantibus,
nullaque Imperii lege prohiberi se,
frustra putantibus,
ad expendendum, & resipiscendum
amicepropositae,

a
CHRISTIAN.GVILELMOVOLLANDO,
POTENTISSIMO MAGNAE BRITANNIAE REGI, ET PRINCIPI
ELECTORI BRVNSVIC. AC LVNAEBVRG. A CONSILIIIS
CONSISTOR. ET ECCLESIAST. PAST. PRIMAR CONSIST.
ASSESS. SCHOL. INSPECT. ET DIOECES. MVLHV.
SANAЕ SVPERINTENDENTE.

MVLHVSÆ, FORMIS BRVCKNERIANIS,
Anno 1737.

Viro Summo Reu. & Amabilis
M. D. K. V. G. L. O.
Berolyniensi